

Lublin, dnia 2 października 2000 r.

RLU – 562S – 8/244/00/EW

Urząd
Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Delegatura w Lublinie

Wysłano dnia 2.10.2000
dz

Decyzja Nr RLU 16/00

I. Na podstawie art. 104 k.p.a. i art. 8 ust. 1 i 2 w związku z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 24.02.1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (Dz. U. z 1999 r. Nr 52 poz. 547) po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek „ Hańcza ” s.c. z S [REDAKTOWANO] przeciwko Zakładowi Energetycznemu Białystok Spółka Akcyjna w B [REDAKTOWANO] nakazuje się zaniechanie stosowania praktyki monopolistycznej polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku i narzuceniu uciążliwych warunków związanych z przejściem na własność stacji transformatorowej i linii kablowej i odmową sfinansowania tych urządzeń elektroenergetycznych , wybudowanych staraniem i na koszt odbiorcy energii elektrycznej , którego następcą prawnym został wnioskodawca , a które Zakład przejął nieodpłatnie na swój majątek uzyskując w zamian za to nieuzasadnione korzyści .

II. Zaniechanie stosowania w/w praktyki winno nastąpić w drodze rozliczenia nakładów poniesionych na tę inwestycję pomniejszonych o opłatę przyłączeniową , zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa energetycznego .

Uzasadnienie

Do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Lublinie wpłynął wniosek „ Hańcza ” s.c. z S [REDAKTOWANO] , zwanego dalej Hańczą , o wszczęcie postępowania administracyjnego przeciwko Zakładowi Energetycznemu S.A. w B [REDAKTOWANO] , zwanego dalej Zakładem , w sprawie stosowania praktyki monopolistycznej polegającej na odmowie przejścia i sfinansowania kosztów budowy stacji transformatorowej i linii kablowej .

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Lublinie wszczął postępowanie administracyjne zarzucając Zakładowi stosowanie praktyki

monopolistycznej polegającej na narzuceniu uciążliwych warunków związanych z przejęciem na własność stacji transformatorowej i linii kablowej wybudowanej staraniem i na koszt wnioskodawcy, przynoszących Zakładowi nieuzasadnione korzyści, co mogło stanowić naruszenie art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej.

W wyniku przeprowadzonego postępowania administracyjnego, na podstawie dowodów i wyjaśnień stron UOK i K – Delegatura w Lublinie ustalił następujący stan faktyczny przedmiotowej sprawy:

1. „Hańcza” s.c. z S[rednio] nabyła aktem notarialnym w 1994 r. od Syndyka Przedsiębiorstwa Turystycznego „Wigry” z Suwałk zorganizowaną część przedsiębiorstwa obejmującą budynek hotelowy, skład opału, stację trafo, kanalizację: deszczową, sanitarną i wodną, aleje dojazdowe i parking. Stacja trafo i linia kablowa zostały wybudowane staraniem i na koszt pierwotnego właściciela i zostały w 1974 r. włączone do sieci Zakładu Energetycznego w B[rednio], który wykorzystywał je w okresie tych 26 lat dla własnych odbiorców energii elektrycznej w tym i Hańczy.
2. Od czasu nabycia tej części przedsiębiorstwa Hańcza czyniła starania o zwrot poniesionych nakładów na budowę tych urządzeń, zakładając sprawy w Sądzie Powszechnym, których część zakończyła się zawarciem ugody, część miała zakończyć się ugodą, ale w końcu obie strony wycofały się z przyjętych wcześniej uzgodnień.
3. W niniejszej sprawie zapadły wyroki Sądu Powszechnego o różnych treściach, a finałem całej sprawy jest wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 06.06.2000 r., który oddalił roszczenie Hańczy o przeniesienie prawa własności tych urządzeń na Zakład i zwrot poniesionych nakładów uznając, że na mocy art. 49 k.c. i wykładni art. 45 ust. 2 ustawy o gospodarce energetycznej dokonanej przez Trybunał Konstytucyjny urządzenia te przeszły na własność Zakładu z chwilą ich włączenia do sieci dostawcy energii elektrycznej tj. ok. 1974 r. i nie ma podstaw do żądania przejęcia tych urządzeń przez Zakład w oparciu o art. 66 Prawa Energetycznego.
4. Przez cały okres trwania sporu cywilnego w księdze wieczystej nabytej nieruchomości Hańcza figuruje jako właściciel tych urządzeń elektrycznych, a wniosek Zakładu o dokonanie zmian w zapisie ze wskazaniem na Zakład został odrzucony, gdyż nie udowodnił on dostatecznie swego prawa do tych urządzeń. Dopiero w tym roku, mając prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego Zakład ma wystąpić o dokonanie zmian w zapisie księgi wieczystej.
5. Przez cały okres trwania sporu o urządzenia elektryczne Hańcza nie dopuszcza pracowników Zakładu do obsługi i konserwacji urządzeń uznając

się za jedyne ich właściciela , a Zakład w związku z tym dokonywał powolnych odłączeń odbiorców doprowadzając na dzień wydania decyzji do faktu korzystania z tych urządzeń tylko przez Hańczę .

6. Należy także stwierdzić , że spór o te urządzenia był także przedmiotem postępowania w Urzędzie Regulacji Energetyki , co w efekcie doprowadziło do wydania decyzji nakazującej zawarcie umowy sprzedaży energii elektrycznej Hańczy przez Zakład Energetyczny w B [REDACTED] . W zawartej przez strony umowie ustalono granicę własności spornych urządzeń do stacji trafo .

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania administracyjnego Zakład stwierdził , że :

1. Hańcza nie była inwestorem i nie wybudowała spornych urządzeń elektrycznych, nie ma więc podstawy prawnej do dochodzenia roszczeń o zwrot nakładów za te inwestycje .
2. Urządzenia te zostały wybudowane i sfinansowane przez poprzedniego właściciela i z chwilą ich włączenia do sieci przeszły z mocy prawa na własność Zakładu , co potwierdził Sąd Apelacyjny w wydanym dnia 06.06.2000 r. wyroku .
3. Sprawy sporne dotyczące przejętych przez Zakład urządzeń toczyły się i toczą przed Sądem Powszechnym , a dotyczą prawa własności , zapłaty z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości , zapłaty za dzierżawę urządzeń , ustalenia taryfy opłat za energię . Odnośnie taryfy Prezes URE wydał decyzję administracyjną , w której ustalił treść łączącej strony umowy sprzedaży energii elektrycznej i określił taryfę . Od tej decyzji Hańcza wniosła odwołanie do Sądu Antymonopolowego nie zgadzając się z rodzajem ustalonej taryfy .
4. Zakład ponosił koszty finansowe utrzymania , obsługi i remontów stacji trafo (karty oględzin stacji i notatki o gotowości do świadczenia tych prac w aktach sprawy) wtedy , gdy pracownicy Hańczy dopuszczali do stacji pracowników Zakładu .
5. Mając na uwadze treść orzeczenia Sądu Apelacyjnego Zakład wobec oporu Hańczy podejmie środki mające na celu wyegzekwowanie prawa własności do tych urządzeń .

Reasumując ustalony stan faktyczny UOK i K – Delegatura w Lublinie zważył , co następuje :

- I. **Określenie pozycji na rynku Zakładu Energetycznego Białystok S.A. w B [REDACTED]**

Art. 5 ust. 1 ustawy antymonopolowej statuuje zakaz nadużywania pozycji dominującej na rynku . Zarzut stosowania praktyki monopolistycznej określonej w tym artykule może być więc postawiony jedynie przedsiębiorcy zajmującemu na rynku pozycję co najmniej dominującą .

W niniejszej sprawie Urząd stwierdził , że na lokalnym rynku dostaw energii elektrycznej w mieście S██████ obejmującym miejsce położenia posesji wnioskodawcy ██████████ Zakład jako dostawca energii elektrycznej , posiada pozycję monopolistyczną .

Jest to monopol sieciowy , a jego istotą jest techniczne połączenie z odbiorcami energii elektrycznej . Sytuacja taka jest równocześnie źródłem przewagi kontraktowej Zakładu w stosunkach umownych , bowiem pozycja ta pozwala mu dyktować odbiorcy warunki korzystania z jego usług . Hańcza s.c. z racji istnienia monopolu sieciowego nie miała , jak wykazało postępowanie dowodowe , możliwości wyboru innego kontrahenta , który mógłby jej zaoferować konkurencyjne warunki dostawy .

Jednak samo posiadanie na rynku pozycji monopolistycznej , która jest kwalifikowaną formą pozycji dominującej , nie jest prawem zabronione , a jedynie jej nadużywanie w przypadkach określonych w ustawie o przeciwdziałaniu / ... / .

II. Ocena sprawy w świetle art. 5 ust.1 pkt 6 ustawy antymonopolowej .

W toku postępowania administracyjnego prowadzonego przed Urzędem w niniejszej sprawie wnioskodawca domagał się zobowiązania Zakładu do przejścia w oparciu o art. 66 Prawa Energetycznego (DZ. U. z 1997 r. Nr 54 poz. 348 ze zm.) urządzeń elektroenergetycznych , które nabył jako zorganizowaną część przedsiębiorca od syndyka masy upadłościowej Przedsiębiorstwa Turystycznego „ Wigry ” z Suwałk i jest jedynym właścicielem tych urządzeń .

UOK i K – Delegatura w Lublinie dokonał oceny stanu faktycznego tej sprawy w oparciu o obowiązujące w tej mierze przepisy prawa i orzecznictwo Sądu Antymonopolowego .

W związku z tym należy stwierdzić , że przepis art. 66 ust. 1 Prawa Energetycznego wskazuje jedynie uprawnienia osób fizycznych lub prawnych , bądź innych jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej , które do dnia wejścia w życie tej ustawy tj. do dnia 04.12.1997 r. wybudowały z własnych środków instalacje lub urządzenia mogące stanowić elementy sieci i są ich właścicielami lub użytkownikami , do odpłatnego przekazania tych urządzeń lub instalacji przedsiębiorstwu energetycznemu w terminie dwóch lat od wejścia w życie ustawy . Natomiast instalacje i urządzenia już połączone ze sobą i współpracujące w systemie przesyłania i dystrybucji paliw i energii , nazwane w art. 3 pkt 11 Prawa Energetycznego sieciami , stanowią własność przedsiębiorstwa energetycznego : Uregulowanie to pozostaje w zgodzie ze

stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, który w uchwale z dnia 04.12.1991 r. w sprawie wykładni art. 45 ust. 2 ustawy o gospodarce energetycznej w sposób wiążący przesądził wspomnianą kwestię. W świetle tej uchwały podłączenie urządzeń elektrycznych do zakładu energetycznego i ich eksploatacja przez ten zakład wywiera skutki w sferze prawa własności. Z tym momentem urządzenia te przechodzą na własność przedsiębiorstwa energetycznego.

Oznacza to, że art. 66 Prawa Energetycznego odnosi się tylko do urządzeń, które nie tyle stanowią, co mogą stanowić element sieci. Chodzi tutaj o urządzenia i instalacje, które nie zostały jeszcze podłączone do sieci przedsiębiorstwa energetycznego (Prawo Energetyczne – komentarz W-wa 1998 r., A. Walasek Pyziół, W. Pyziół).

W tej sytuacji, zdaniem Urzędu, bezprzedmiotowe jest powoływanie się wnioskodawcy na art. 66 Prawa Energetycznego we wniosku o wszczęcie postępowania administracyjnego.

Urząd podziela zatem stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który w wyroku z dnia 06.06.2000 r. Sygn. akt I ACa 179/00 stwierdził, że art. 66 Prawa Energetycznego nie może mieć w tej sprawie zastosowania, ponieważ urządzenia i instalacja elektryczna będące przedmiotem postępowania przed Sądem Powszechnym stanowią z chwilą ich włączenia do sieci tego Zakładu (ok. 1974 r.) własność Zakładu Energetycznego S.A. w B[redacted]

Nie oznacza to, zdaniem Urzędu, braku możliwości oceny spornej sprawy przez Prezesa UOK i K w oparciu o przepisy ustawy o przeciwdziałaniu / ... / tj. oceny stanu faktycznego pod kątem odmowy sfinansowania przez Zakład kosztów budowy urządzeń i linii kablowej, jako przejawu nadużycia pozycji dominującej.

Art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej za praktykę monopolistyczną uznaje narzucenie uciążliwych warunków umów, przynoszących przedsiębiorcy narzucającemu te warunki nieuzasadnione korzyści.

Przesłankami niezbędnymi do stwierdzenia praktyki monopolistycznej z w/w artykułu jest łączne wystąpienie następujących elementów:

- narzucenie uciążliwych warunków umowy przez podmiot o dominującej pozycji na rynku,
- uciążliwy charakter warunków,
- uzyskiwanie z tego tytułu nieuzasadnionych korzyści.

Co najmniej dominująca pozycja Zakładu na rynku usług energetycznych wyznaczonym w niniejszej sprawie nie jest kwestionowana. Z powodu jej posiadania Zakład dysponował i dysponuje wystarczającą siłą rynkową, aby narzucić Hańczy warunki umowy, jakich nie byłby w stanie wynegocjować w warunkach istnienia konkurencji na rynku. Wykorzystując tę przewagę, Zakład wiedząc o tym, że urządzenia znajdujące się na posesji Hańczy – stacja trafo i linia kablowa przeszły nieodpłatnie jeszcze w 1974 r. na jego własność z chwilą

ich włączenia do sieci energetycznej Zakładu , nie zgadza się na sfinansowanie przejętych urządzeń i rozliczenie ich wartości z obecnym właścicielem , który nabył je jako zorganizowaną część przedsiębiorstwa .

To postępowanie Zakładu , stanowi zdaniem Urzędu , uciążliwy warunek umowy narzucony wnioskodawcy z racji posiadanej pozycji na rynku .

Koszt wybudowania tych urządzeń powinien być normalnym elementem kosztów działalności Zakładu . Jest to zgodne ze stanowiskiem Sądu Antymonopolowego , który stwierdził , że : wymaga podkreślenia , iż w normalnych warunkach obrotu gospodarczego przedsiębiorca nie finansuje drugiemu przedsiębiorcy w sposób bezpośredni, środków trwałych , za których pośrednictwem obdarowany prowadzi działalność gospodarczą uzyskując tym samym określone korzyści finansowe (wyrok S.A. z dn. 11.03.1997 r. Sygn. A XVII Ama 17/97 i wyrok SN z dnia 23.06.1993 r. ICRN 72/93) .

Zatem taka działalność Zakładu , jak opisana w niniejszej decyzji , jest przejawem narzucenia uciążliwego warunku w postaci przelania na przedsiębiorcę , który z własnych środków wybudował te urządzenia (obecnie następcą prawnym właściciela , który zapłacił mu za te urządzenia jest wnioskodawca - Hańcza) całkowitego obowiązku sfinansowania przejętych nieodpłatnie urządzeń i linii kablowej . Urząd nie zgadza się w tym miejscu z twierdzeniem Zakładu , że skoro Hańcza sama nie wybudowała spornych urządzeń to nie ma prawa domagać się zwrotu ich wartości , ponieważ urządzenia te Zakład przejął od poprzedniego właściciela , który był ich inwestorem i realizatorem . Skoro Hańcza nabyła te urządzenia w formie aktu notarialnego , jako zorganizowaną część przedsiębiorstwa od przedsiębiorcy , który uległ likwidacji w trybie przepisów prawa upadłościowego , stała się następcą prawnym wchodząc w prawa i obowiązki poprzedniego właściciela i ma legitymację prawną do domagania się rozliczenia za nieodpłatnie przejęte przez Zakład mienie .

Nie może zatem na tej podstawie Zakład odmawiać w uczestniczeniu finansowania urządzeń , które z mocy prawa stały się jego własnością z chwilą włączenia ich do jego sieci , i które od 1974 r. przynosiły mu określone korzyści materialne , służąc do sprzedaży energii wielu odbiorcom , w tym i Hańczy . Nie ma natomiast znaczenia fakt , że w obecnej chwili Zakład wycofuje się już z dostarczania tymi urządzeniami energii innym odbiorcom oprócz Hańczy . Nie jest to zdaniem Urzędu przesłanka świadcząca o wyłączeniu tych nieodpłatnie przejętych urządzeń z sieci Zakładu .

Osiągane przez przedsiębiorcę stosującego praktykę monopolistyczną z art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej nieuzasadnione korzyści są odpowiednikiem uciążliwych warunków umów narzuconych kontrahentowi . W relacjach ekwiwalentności wzajemnych świadczeń uczestników umowy nieuzasadnione korzyści określają sytuacje korzystniejsze od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju . Nieuzasadnione korzyści powinny

być osiągnięte kosztem kontrahenta i pozostawać w normalnym związku przyczynowym z narzuconymi kontrahentowi uciążliwymi warunkami umowy (wyrok S.A. z 24.01.1991 r. XV Amr 2/90).

Otrzymał nieodpłatnie, a wybudowaną przez właściciela hotelu Hańcza inwestycję w postaci stacji trafo, jej urządzeń i linii kablowej Zakład włączając do własnej sieci zwiększył stan swoich aktywów. Zyskał zatem kosztem swego kontrahenta, a obecnie jego następcy prawnego, nieuzasadnione korzyści. Na przestrzeni tych 26 lat miał i ma możliwość sprzedaży energii elektrycznej i uzyskiwania za nią określonych kwot. Odmowa zatem Zakładu uczestniczenia w rozliczeniu finansowym z Hańczą jest wyrazem nadużycia siły rynkowej przejawiającej się w narzuceniu uciążliwych warunków umowy dostawy energii elektrycznej, a tym samym odbiega od powszechnie przyjętych w stosunkach tego rodzaju warunków dostawy, przynosząc Zakładowi nieuzasadnione korzyści. Przejmując nieodpłatnie na swój majątek sporne urządzenia Zakład naruszył zasadę ekwiwalentności świadczeń (art. 487 par. 2 k.c.) uzyskując mienie znacznej wartości, które używa do prowadzenia własnej działalności gospodarczej. W takiej sytuacji Zakład nie może uchylać się od rozliczenia tych nakładów nie narażając się na naruszenie swoim postępowaniem przepisów ustawy o przeciwdziałaniu /.../.

Zasadniczo chodzi o to, aby strony ustaliły (co próbowano zrobić w postępowaniu ugodowym przed Sądem Powszechnym) zakres wzajemnych zobowiązań z tego tytułu, a nie tylko proste zobowiązanie Zakładu do zwrotu całości nakładów na tę inwestycję.

Ustawa antymonopolowa nie zawiera bliższych zasad odnoszących się do kwestii ekwiwalentności świadczeń uczestników umowy o przyłączenie do sieci energetycznej dostawcy. Takie regulacje funkcjonują na gruncie ustawy z dnia 10.04.1997 r. Prawo Energetyczne (Dz. U. z 1997 r. Nr 54 poz. 384 ze zm.)

W zakresie zasad finansowania robót związanych z przyłączaniem podmiotów do sieci energetycznej dostawcy istotne znaczenie mają przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki z dn. 21.10.1998 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączania podmiotów do sieci elektroenergetycznej, pokrywania kosztów przyłączenia, obrotu energią elektryczną i świadczenia usług przesyłowych ruchu sieciowego i eksploatacji sieci oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców (Dz. U. z 1998 r. Nr 35 poz. 881 ze zm.) oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki z dn. 03.12.1998 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią elektryczną w tym rozliczeń z indywidualnymi odbiorcami w lokalach (Dz. U. Nr 153 poz. 1002). Co prawda w dacie przyłączenia spornych urządzeń elektrycznych do sieci Zakładu nie obowiązywały przepisy prawa energetycznego i przepisów do niego wykonawczych, o których mowa wyżej, Sąd Antymonopolowy w wyroku Sygn. akt XVII Ama 93/98 z dn. 10.02.1999 r. stwierdził, że nie ma istotnych przeszkód dla dokonania oceny zachowania zakładu energetycznego, z punktu

widzenia zgodności z zasadą ekwiwalentności wzajemnych świadczeń wg kryteriów określonych w tych przepisach .

Przepisem ustawy do którego odsyła art. 353¹ k.c. jest art. 8 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu / ... / , który umowy zawarte z naruszeniem art. 4 , 5 i 7 tej ustawy uważa w całości lub w części za nieważne .

Organ antymonopolowy nie może wyręczać stron w kształtowaniu łączących je stosunków prawnych i ustalać treść umów , które mają zawrzeć . Organ ten władny jest natomiast nakazać zaniechania określonych działań , gdy są one niezgodne z prawem .

Zgodnie zatem z zasadą ekwiwalentności świadczeń z umów wzajemnych – art. 487 par. 2 k.c. w przedmiotowej sprawie powinno nastąpić rozliczenie pomiędzy Zakładem , a Hańczą kosztów przejętych nieodpłatnie przez ten Zakład urządzeń z uwzględnieniem postanowień niniejszej decyzji .

Wykonanie decyzji w tej sprawie powinno nastąpić w terminie 3 miesięcy od daty jej uprawomocnienia się . Jeżeli w tym terminie nie dojdzie do złożenia przez Zakład Hańczy oferty z propozycją rozliczenia finansowego spornych urządzeń , a tym samym nastąpi niewykonanie decyzji z winy Zakładu , Urząd będzie mógł uruchomić postępowanie z art. 15 ust. 1 ustawy antymonopolowej w sprawie ukarania za niewykonanie decyzji .

Z tych też względów odstąpiono w niniejszej decyzji od ukarania Zakładu za osiągnięcie nieuzasadnionych korzyści .

Biorąc powyższe pod uwagę orzeczono jak sentencji decyzji .

Od niniejszej decyzji przysługuje stronom prawo odwołania się do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Antymonopolowego w terminie dwutygodniowym licząc od dnia otrzymania niniejszej decyzji za pośrednictwem Prezesa UOK i K .

Otrzymują :

1. Hańcza S. c.

[Redacted signature area]

2. Zakład Energetyczny

[Redacted signature area]

3 up. PREZESA URZĘDU
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DYREKTOR DELEGATURY W LUBLINIE

Krzysztof Duszyński